بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް [illegible]

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2019/HC-A/01
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: އާމިނަތު ގާސިމް، ފިޔަނޫވިލާ/ އދ. މާމިގިލި
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް: ދައުލަތު (އދ.މާމިގިލި ކައުންސިލް އިދާރާ)
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ބަނޑާރަ ގޯއްޗަށް އެދުމުގެ [illegible].

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް
ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ހަމީދު
ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

ނިމުނު ތާރީޚު: 25 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1442 / 07 ފެބުރުއަރީ 2021

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ނަޒަރުސާނީކުރުން ތާރީޚު:

10 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1440
17 ޑިސެންބަރު 2018

- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:
- ނަންބަރު: 55/I-10-C/2017 ޤަޟިއްޔާ
- ނިންމި ކޯޓު: އަރިއަތޮޅު ދެކުނުބުރި މާމިގިލި މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު
- ފަރާތް: [illegible]
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 16 ޖުލައި 2017
- ނިމުނު ތާރީޚު: 07 ޑިސެންބަރު 2017

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ޙަމީދުގެ ރައުޔު، މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ޙުސައިން ޒަކަރިއްޔާއާއި ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަރީފު ތާއީދުކުރައްވަމެވެ.

- ދަޢުވާގެ ޚުލާޞާ:

1- މިއީ، އދ.މާމިގިލި ކައުންސިލް އިދާރާގެ ނަންބަރު (IUL)356-B/2016/07 (14 މާރިޗު 2016) ގެ އިޢްލާނާ ގުޅިގެން އދ.މާމިގިލިން ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި، ބަނޑާރަ ގޯތި ހޯދުމަށް އެދި އދ.މާމިގިލި/ [illegible]، އާމިނަތު ފާސިލްގެ ނަމުގައި ހުށަހެޅި ނަންބަރު: 2016/469ގެ ”ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ދޫކުރާ ބަނޑާރަ ގޯއްޗަށް އެދޭ ފޯމު“ ދިވެހި ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީ [illegible] ދިރިއުޅުމަށް ބަނޑާރަ [illegible] 55/I-10-C/2017 [illegible]

މި ދަޢުވާގައި އިސްތިއުނާފުވެރި ފަރާތަކީ، އދ. މާމިގިލި ކައުންސިލް އިދާރާއެވެ.

- ދަށު ކޯޓުން ޝަރީޢަތް ނިންމިގޮތް:

2- އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ [illegible] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 55/I-10-C/2017 [illegible]: ”ދަޢުވާ، އދ.މާމިގިލި ކައުންސިލް އިދާރާގެ ނަންބަރު (IUL)356-B/2016/07 (14 މާރިޗު 2016) ގެ އިޢްލާނާ ގުޅިގެން ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި، ބަނޑާރަ ގޯތި ހޯދުމަށް އެދި އދ.މާމިގިލި/ [illegible] އާމިނަތު ފާސިލް (A058872)ގެ ނަމުގައި ހުށަހެޅި ނަންބަރު:

2016/469ގެ "ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ދޫކުރާ ބަނޑާރަ ގޯއްޗަށް އެދޭ ފޯމު" ދިވެހި ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާއި، ބިލާބާ ޤާނޫނާއި، ގަވާއިދާއި އަދި ދިރިއުޅުމަށް ބަނޑާރަ ގޯތި ދޫކުރުމާބެހޭ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް، އެއްވެސް ޙުއްޖެއް ނުދީ، އެ ފޯމު ބާޠިލްކޮށްފައިވާތީ، ވަގުތީ އަމުރެއް ނެރެދިނުމަށާއި، މިމައްސަލަ ބަލައި ދިނުމަށް އެދި އާދަމް ޤާސިމް ދަޢުވާކޮށްފައި ވެއެވެ.

ފާހަގަކުރުން ނުކުތާތަކުގެ ތަފްޞީލް ބަލައި، ދިފާޢުވެރިފަރާތުން، މިމައްސަލައިގައި ވަކި އަމުރުގެ ނުކުތާތަކަށް މިކަމުގައި އާދަމް ޤާސިމް އަދާކޮށްދިނުމަށް، އާދަމް ޤާސިމް ޝަރުޢީ ޙައްޤުތަކާއި ގުޅުންހުރި ކަންކަމަށް ބަލާއިރު ނުވާތީ، ވަކި އަމުރު ނުކުތާގައި ޤާނޫނީ ގޮތުން ބިނާކޮށް މިންގަނޑުގައި މިމައްސަލައިގައި ފައިސާ ނަގައިގެން މިމައްސަލައިގައި ވަކި އަމުރު ނުކުރާނަމަ، ޖާގައި ގޮތުގައި ވަކި ބަޔަކަށް ހަމަޖެހިފައި އެކަމުގައި ޤާނޫނީ ސަރުކާރުގެ ޤާނޫނުތަކާއި މިމައްސަލައިގައި ވަކި އަމުރު ނުން ދޫކުރަން **ޝަރީޢަތް އަދި ޤާނޫނު** އެއްވެސް ހަމަތަކެއް ނޫން ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އިދިކޮޅުގައި ކަނޑައެޅި އިދާރާއިން ނިންމާފައިވާ މުޢާމަލާތް، ހިމެނޭ ދިނުމަށް އެދި އިދިކޮޅުގައި/ ޤާނޫނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ހުށަހަޅާފައިވާ ދަޢުވާގެ އިދާރީ ނިންމުމަށް ނިންމާ އިދާރާ ނިންމުމަކީ، ޝަރީޢަތް އަދި ޤާނޫނު ގޮތުން ސަބަބު ނިންމުމެއް ނުވަތަ ނޫނީ ކަނޑައަޅުއްވައި، މަސްއޫލިއްޔަތާ ވަޞްފުގައި އުސޫލުތަކާއި،

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 8ވަނަ މާއްދާއާއި، 20ވަނަ މާއްދާއާއި، 43ވަނަ މާއްދާއާއި، 133ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)، (ރ) އަދި (ބ) އާއި،144ވަނަ މާއްދާއާއި، 223ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި، 233ވަނަ މާއްދާއާއި، 268ވަނަ މާއްދާއާއި، 299 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 3، 4، 10، އަދި 11 ވަނަ މާއްދާގެ ޙަރްފަށް ބިނާކޮށް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ މިންގަނޑުތަކާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުޞޫލުތަކާއި ނަޒަރުނުކުރެއްވުމުން، އިދިކޮޅުގައި ކަނޑައެޅި އިދާރާގެ ނަންބަރު: (IUL)356-B/2016/07 (14 މާރިޗު 2016) ގެ އިޢުލާނާއި ގުޅިގެން އާދަމް ޤާސިމް ހުށަހަޅާފައިވާ ނަންބަރު: 2016/469ގެ "ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ދޫކުރާ ބަނޑާރަ ގޯއްޗަށް އެދޭ

ވާތީ" [illegible]، ސަނަދު ހަމަނުވާ ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާތީ، ސަޓުފިކެޓް އަދި ޓްރާންސްކްރިޕްޓް [illegible] [illegible] ކަމަށް ކަނޑައަޅާން ސަޓުފިކެޓް އަދި ޓްރާންސްކްރިޕްޓް އެއްވެސް ހަމައެއް ނެތްކަމަށް [illegible] ޔުނިވަރސިޓީ ކައުންސިލް އިދާރާގެ ނަންބަރު: (IUL)356-B/2016/07 (14 މާރިޗު 2016) ގެ އިޢްލާނުގައިވާ "[illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، ދިވެހި ޤާނޫނުއަސާސީއާއި، [illegible] ޤާނޫނުތަކާއި، ގަވާއިދުތަކާ ޚިލާފު ކަމަށް ކަނޑައަޅާން ސަޓުފިކެޓް އަދި ޓްރާންސްކްރިޕްޓް އެއްވެސް ހަމައެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ކޮޕީ [illegible] ސަނަދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް ކަނޑައަޅާން ސަޓުފިކެޓް އަދި ޓްރާންސްކްރިޕްޓް އެއްވެސް ހަމައެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަޓުފިކެޓް އަދި ޓްރާންސްކްރިޕްޓް އެއްވެސް ހަމައެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] (IUL)356-B/2016/07 (14 މާރިޗު 2016) ގެ އިޢްލާނުގައިވާ [illegible] ސަނަދު [illegible] އަދި ދަރިވަރުން [illegible] 67 ([illegible]) ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަޓުފިކެޓް އަދި ޓްރާންސްކްރިޕްޓް އެއްވެސް [illegible] ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަޓުފިކެޓް އަދި ޓްރާންސްކްރިޕްޓް އެއްވެސް [illegible] ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

މިފަދައިން ކަން އެނގެން އޮވެއެވެ.

- **އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް:**

3- އަރިއަތޮޅު ދެކުނުބުރި މާމިގިލި މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 55/I-10-C/2017 ޤަޟިއްޔާ އެކޯޓުން ނިންމަވާފައިވަނީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށްބުނެ، އާމިނަތު ރާޝިދުގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން 05 (ފަސް) ނުކުތާ ފާހަގަކޮށް [illegible] ހައިކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައްކާފައެވެ. އެއީ:-

- ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ: މާމިގިލި ކައުންސިލް އިދާރާއިން ބަންޑާރަ ގޯތި [illegible] [illegible] އެ ކައުންސިލްގެ ނަންބަރު (IUL)356-B/2016/07 އިޢުލާނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ [illegible] ދިރިއުޅުމަށް [illegible].

- ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 1400 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ބެލެވޭ ކަމާއި، އެކަން [illegible] ދިނުމަށް ޝަރީޢަތުގައި އެދުނު އެދުމަށް އެއްވެސް ވަރަކަށް ރިޢާޔަތްނުކޮށް މައްސަލަ ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

- ތިންވަނަ ނުކުތާއަކީ: ބިމާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގައި "ދިވެހިރާއްޖޭގައި ބިމާއި ގޯތި ދޫކުރާނީ [illegible]، [illegible]، [illegible]، [illegible]، [illegible]، [illegible]، ބިމާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި ޤާނޫނު [illegible] [illegible] [illegible]." [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުކުމްކޮށްފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

- ހަތަރުވަނަ ނުކުތާއަކީ: ދިރިއުޅުމަށް [illegible] ގޯތި ދޫކުރުމާބެހޭ ގަވާއިދުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ [illegible] ފިޔަވާ އިތުރު [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] (ހައުސިންގ [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުކުމްކޮށްފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

- ފަސްވަނަ ނުކުތާއަކީ: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުކުމްކޮށްފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

- **ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތައް:**

4- އަރިއަތޮޅު ދެކުނުބުރީ މާމިގިލި މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 55/I-10-C/2017 ޤަޟިއްޔާ އެކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށްބުނެ، އާމިނަތު ޤާސިމުގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކާއި، އެނުކުތާތަކާ ގުޅިގެން ދެފަރާތުން ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި، މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ލިޔެކިޔުންތަކުގެ މައްޗަށް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ނަޒަރަކުން ވިސްނައި ބެލިއިރު، މި މައްސަލަ [illegible] [illegible] ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންނަށް އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ފާހަގަކުރައްވައެވެ.

4.1 އދ.މާމިގިލިން ދިރިއުޅުމަށް ބަނޑާރަ ގޯތި [illegible]، އދ.މާމިގިލި ކައުންސިލް އިދާރާގެ ފަރާތުން 14 މާރިޗު 2016 ގައި އިޢުލާންކޮށްފައިވެއެވެ.[1] މި އިޢުލާނުގެ ދަށުން ދޫކުރުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާނީ 2000 (ދެހާސް) އަކަފޫޓުގެ 150 (އެއްސަތޭކަ ފަންސާސް) ގޯއްޗެވެ. ބަނޑާރަ ގޯއްޗެއް ހޯދުމަށް [illegible]/ [illegible]، އާމިނަތު ޤާސިމްގެ ނަންބަރު: 2016/469 ގެ "ދިރިއުޅުމަށް [illegible] ބަނޑާރަ ގޯއްޗެއް އެދި ފޯމު" އދ.މާމިގިލި ކައުންސިލް އިދާރާއަށް ހުށަހަޅައިފައެވެ.

4.2 ދިވެހިރާއްޖޭގައި ބިމާއި ގޯތި ދޫކުރުން، [illegible]، [illegible]، [illegible]، [illegible]، [illegible]، [illegible]، ބިމާއި ގޯއްޗާބެހޭ އެންމެހައި މުޢާމަލާތު [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނު ކަނޑައަޅާ ގޮތުގެ މަތިންނެވެ.[2] ދިރިއުޅުމަށް ބަނޑާރަ ގޯތި ދޫކުރުމުގައި، ބިމާބެހޭ ސިޔާސަތު އެ [illegible] ބިން ބޭނުންކުރުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބިމާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މިނިސްޓްރީން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ ރަށެއްގެ ކައުންސިލް އިދާރާއިންނެވެ.

---

[1] ނަންބަރު (IUL)356-B/2016/07 އިޢުލާން

[2] ޤާނޫނު ނަންބަރު **1/2002** (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 2 ވަނަ މާއްދާ.

- **ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި އަލަށް ގޯތިނަގާ މީހުންގެ ހުންނަންވާ ޝަރުތުތައް:**

4.3 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމާބެހޭ ޤާނޫނާއި އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާފައިވާ "ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ބަންޑާރަ ގޯތި ދޫކުރުމުގެ ގަވާއިދު" ގައި ދިރިއުޅުމަށް ބަންޑާރަ ގޯތި ދޫކުރާނެ ގޮތާއި، ދިރިއުޅުމަށް އަލަށް ގޯތިނަގާ މީހުންގެ ހުންނަންވާ ޝަރުތުތައް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 11ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި، ދިރިއުޅުމަށް ބަންޑާރަ ގޯތި ދޫކުރެވޭނީ ބަންޑާރަ ގޯއްޗެއް ނުވަތަ އަމިއްލަ ގޯއްޗެއް ނުވަތަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 15ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތީން ބައިވެރިވެފައިވާ ބަންޑާރަ ގޯއްޗަކަށް ނުވަތަ އަމިއްލަ ގޯއްޗަކުން ބަޔެއް ނުވަތަ ސަރުކާރުން [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] ލިބިފައިނުވާ ދިވެހިރައްޔިތެއްނަމަ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. ދިރިއުޅުމަށް ބަންޑާރަ ގޯތި ދޫކުރުމުގައި، ބިމާބެހޭ ޤާނޫނާއި އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާ ގަވާއިދުގައިވާ ގޮތުގެ [illegible] [illegible] [illegible].[3]

"ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ބަންޑާރަ ގޯތި ދޫކުރުމުގެ ގަވާއިދު" ގެ 7ވަނަ މާއްދާގައި ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ބަންޑާރަ ގޯތި އަލަށް ދޫކުރުމުގައި ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ޝަރުތުތައް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

7. މި ގަވާއިދުގެ ދަށުން ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ބަންޑާރަ ގޯތި އަލަށް ދޫކުރެވޭނީ ތިރީގައިވާ ޝަރުތުތައް ފުރިހަމަވާ މީހުންނަށެވެ.

(ހ) ދިވެހިރައްޔިތެއް ކަމުގައިވުން.

(ށ) އުމުރުން 18 އަހަރު ފުރިފައިވުން.

(ނ) ބަންޑާރަ ގޯއްޗެއް ނުވަތަ އަމިއްލަ ގޯއްޗެއް އެމީހެއްގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީވެފައި ނުވުން.

---

[3] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 11ވަނަ މާއްދާގެ (ހ).

(ރ) އަމިއްލަ ނުވަތަ ބަންޑާރަ ގޯއްޗެއްގައިވާ ނުއުފުލޭ މުދަލުން ލިބިގެން އެފަދަ ގޯއްޗަކުން 600 އަކަފޫޓަށްވުރެ ބޮޑު ބައެއް ލިބިފައި ނުވާނަމަ، ނުވަތަ ލިބިފައިވާ މިފަދަ ބައެއް ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ބަންޑާރަ ގޯތި ދޫކުރުމުގެ ގަވާއިދާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތިން ދޫކޮށްލުން.

(ބ) ސަރުކާރުން ހަދާފައިވާ އިމާރާތެއްގެ ފުލެޓެއް އެމީހެއްގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓަރީވެފައި ނެތުން، އަދި މިފަދަ ތަނެއް އަމިއްލަ ނަމުގައި އޮވެ، މިތަން ދޫކޮށްލާ ނުވަތަ ވިއްކާފައިވާ 2 އަހަރު ދުވަހަށްވުރެ ގިނަ ދުވަސް ވެފައިވުން.

(ޅ) އެހެނިހެން އިމާރާތެއްގެ ފުލެޓެއް އެމީހެއްގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓަރީވެފައި ނެތުން ނުވަތަ މިފަދަ ތަނެއް އަމިއްލަ ނަމުގައި އޮވެ، މިތަން ދޫކޮށްލާ ނުވަތަ ވިއްކާފައިވާ 2 އަހަރު ދުވަހަށްވުރެ ގިނަ ދުވަސް ވެފައިވުން.

(ކ) ގޯއްޗަށް އެދިފައިވާ މީހާގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައިވާ [illegible]، [illegible] މިގަވާއިދުގެ 16ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ ކޮމިޓީއަށް [illegible][4] [illegible]

ގޯތި ދޫކުރުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 7ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][5]

---

[4] ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ބަންޑާރަ ގޯތި ދޫކުރުމުގެ ގަވާއިދުގެ [illegible] [illegible] [illegible]

[5] ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ބަންޑާރަ ގޯތި ދޫކުރުމުގެ ގަވާއިދުގެ 10ވަނަ މާއްދާ.

ގޮތަކަށް އުފުލުންނަށް ޚިޔާރުކޮށް ދިނުމުގެ އުސޫލު ބުނާގޮތުގައި އަދި އެ އުސޫލަށް ބަލާއިރު ގެއްލުން ގޮތަކަށް އެއް ފަރާތަކަށް ޚިޔާރުކޮށް ދިނުމުގެ ބަދަލު ކުރުމުގެ ގޮތުން ޢިނާޔަތް ދޭންޖެހެނީ ކަންކަން ޤާނޫނީ ސަބަބެއް އޮތުމުން ހުކުމްކުރުމުގެ ބާރުވެރިކަން ސިޓީ ޖެހިފައިވެއެވެ.[6] އެ ސިޓީއާ ގުޅިގެން ޢިނާޔަތް ކަޑަތުކުރުމާއި އެއަށްވުރެ ބަދަލުގައި ބަލާނަމަ އެހެން ބަޔަކު މިހާތަނަށް ހުށަހަޅާ އެހެން ގޮތެއް ޤާނޫނީ ގޮތުން ޢިނާޔަތް ކަޑަތުކުރުމާއި ސިޓީއެއް ޖެހިފައިވެއެވެ.[7] ޢިނާޔަތް ކަޑަތުކުރުމާއި ގޮތަކަށް އުފުލުންނަށް ޚިޔާރުކޮށް ދިނުމުގެ އުސޫލުގެ "ކޯޓު ފީ ޑޮލަރު" މި ބޭނުމުގެ ދަށުގައި ކޯޓު ފީ ދިނުން ކަނޑައަޅުއްވާފައި ކޮށްފަ ދަފަރުގައިވާ ދީ ކޯޓު ނަގާފައިން އުސޫލުން ތަޙުޤީޤުކުރުމަށް ބަލައިގަނެވެއެވެ.

- **ކޯޓު ޚަރަދުތަކާއި އިތުރު ޚަރަދުތައް:**

44- "ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަޔާނު ކޯޓު ޚަރަދުގެ ގަވާއިދު" ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ކޯޓު ޚަރަދުތައް ހަމަޖެހުމުން ކޯޓު ޚަރަދު ފޮނުވުން އެއްގޮތަށް ތަރުތީބުކުރާނޭގޮތް، އެ ޢިއްޔާރުގައި ހިމެނޭ ޖާގަ ކަންކަން އެ ގަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެ ގޮތުން،

(ހ) ގޮތަކަށް އުފުލުމުގެ ފުރުޞަތު ހުށަހެޅުމުގެ ކުރިން، ގޮތަކަށް އުފުލުމުގައި ޚަރަދުތަކުގެ ގޮތް؛

(ށ) ކޯޓު ޚަރަދު ބަލަހައްޓައި؛

(ނ) ޚަރަދަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ކޯޓުގެ އަދަދާއި ބޭނުން؛

(ރ) ގޮތަކަށް އުފު ކުރިމަތިވެފައިވާ މުއްދަތުގައި ހުށަހެޅުނު ސަބަބުތައް؛

(ބ) ކޯޓު ޚަރަދުތައް ވަކި ސަބަބުތަކާއި އެކުގައި ކަމަށްވާނަމަ އެ ސަބަބުތައް؛

(ޅ) ދިރިއުޅުމަށް ދެވަނަ ގޮތަކަށް ނަގާ ފައިސާއަކަމަށް އެ ފައިސާ ކޯޓު ޚަރަދު ކަމަށް؛

---

[6] ނަންބަރު 356-B/138/2016/02 (02 މާރިޗު 2016) ސިޓީ.

[7] ނަންބަރު 431-VR/356/2016/4 (09 މާރިޗު 2016) ސިޓީ.

(ރ) ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ބަނޑާރަ ގޯތި ދޫކުރުމުގެ ގަވާއިދުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކަނޑައަޅާ އިތުރު ޝަރުތު.. މިކަން ކަން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

- **އދ.މާމިގިލިން ގޯތި ދޫކުރުމަށްޓަކައި ކައުންސިލުން ހެދި އިޢުލާން:**

4.5 އދ.މާމިގިލިން ދިރިއުޅުމަށް ބަނޑާރަ ގޯތި ދޫކުރުމަށްޓަކައި، އދ.މާމިގިލި ކައުންސިލް އިދާރާގެ ފަރާތުން 14 މާރިޗު 2016 ގައި އިޢުލާންކުރިއެވެ.[8] އެ އިޢުލާނުގައި "ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ބަނޑާރަ ގޯތި ދޫކުރުމުގެ ގަވާއިދު" ގެ 13ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެންމެހައި ކަންކަން ހިމަނާފައިވެއެވެ.

އެ ގޮތުން އެ އިޢުލާނުގެ ދަށުން ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި އަމަލް ގޯތި ނަގާ މީހުންގެ ހުންނަންވާނެ ޝަރުތުގެ [illegible]

[illegible]

---

[8] ނަންބަރު (IUL)356-B/2016/07 އިޢުލާން

- **ޢާދިލް ޤާސިމުގެ ފަތުވާއާ ހަވާލާދީ ކޯޓު:**

4.6 ބަންކުން ލޯނެއް ހޯދުމަށް ޢާދިލް ޤާސިމުގެ ފަތުވާ ނަންބަރު: 2016/469ގެ "ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ދުވާލު ބަންކުން ލޯނެއް ހޯދުން" ފިޤްހު އެކެޑަމީން ޙުކުމް ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެ ފޮތުން ބަލާއިރު، ފަތުވާގެ 3ވަނަ ނަންބަރުގައި ބޭންކުން ލޯނު ދިމާގެ އަނބި/ފިރި ދިމާގެ ދެމަފިރިން މި ސަބަބުގެ ދަރިން 7-8ގައި އަނބި/ފިރި ދިމާގެ އަދިއްޔަ ނަމްބަރުގައި ބޭއްވުމުގެ ނަތީޖާ ފުރިހަމަ ތަރުތީބުކޮށް ހުށަހަޅާފައިވާކަމަށް އޮތުން ބައްޔިނާކުރެވިފައިވެއެވެ. އެ ނަންބަރުގައި ޢާދިލް ޤާސިމުގެ ފަތުވާ ދިމާއަށް ސަރުކާރުގެ 1400 ދަރަޖާގެ "ވ.ބަނދަރު" ގެ ނަމުގައި ބޭއްވުން ތަރުތީބުކޮށް ހުށަހަޅާފައިވާކަން ބައްޔިނާކުރެވިފައިވެއެވެ. އެ މައްސަލާގައި ސާބިތުވާން މައްސަލާތައް ކަމަށް ޢާދިލް ޤާސިމުގެ ފަތުވާ އެއްވެސް މަޢުލޫމާތެއްގައި ބުނެފައިނުވެއެވެ.

އެންމެފަހުން، ފިޤްހު އެކެޑަމީގެ ނަންބަރު (IUL)356-B/2016/07 (14 މާރިޗު 2016) ގެ ޖަވާބާއި ގުޅިގެން ފިޤްހު އެކެޑަމީގެ ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި، ބަންކުން ލޯނު ހޯދުމަށް އެދި ޢާދިލް ޤާސިމުގެ ނަމުގައި ހުށަހެޅި ނަންބަރު: 2016/469ގެ "ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ދުވާލު ބަންކުން ލޯނެއް ހޯދުން" ފިޤްހު އެކެޑަމީން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ސަރުކާރު ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ނިންމާފައެވެ.

މިގޮތުން، މި ފާސްކުރި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤަވާޢިދުން ބޭރު މަޢުލޫމާތު ފަރާތްތަކުން ފުރިހަމަ ކޮށްފައިވާ އަރިއަތުގެ ދަޢުވާއާ ގުޅޭ ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 55/I-10-C/2017 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުން ބަލާއިރު ގެއްލުމެއް ސާބިތުވާން ނެތްކަމަށެވެ.

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހު، އިސްތިޢުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންކަން އަޑުއެހުމުން ބަލާލުމުން، އަރިއަތުގެ ދަޢުވާއާ ގުޅޭ ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 55/I-10-C/2017 ޤަޟިއްޔާގައި ކުރައްވާފައިވާ

ހުކުމަށް ބަދަލުގެންނަންޖެހޭ ފަދަ ޝަރުޢީ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް މި ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި ހުކުމްކުރީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމްކުރީ

ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ހަމީދު ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

(ރިޔާސަތު)